СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 169. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 25-го липня 1941. No. 169. Jersey City, N. J., Friday, July 25, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗНЕСЕННЯ ЗАБОРОНИ ВИСИЛКИ ВІЙСЬКА ПОЗА ГРАНИЦІ КРАЮ

ВАШИНҐТОН. — Департамент війни і ґенеральний штаб армії домагаються, щоб Конгрес зніс заборону висилати американську армію поза межі західньої півкулі. На запит в тій справі сенатора Роберта Рейнолдса, демократа з Норт Каролайна, що є головою сенатського комітету військових справ, департамент війни заявився за резолюцією ґен. Маршала, яка домагалася знесення тої заборони. Ґен. Маршал мав зізнати перед тим комітетом, що з прогрою московської армії збільшиться рівнож небезпека для Америки. Німецькі війська, говорив він, здобувши Росію ,станутъ над заливом Берінґа, отже яких пятьдесять миль від Аляски. Шеф штабу гостро виступив проти тих політиків, що орґанізують фронт проти задержання армії та підбурюють військових до протестів і спротиву.

ГОТОВИЙ ПРОЄКТ НОВИХ ПОДАТКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Фінасовий комітет палати послів приготовив вже законопроєкт у справі нових податків на наступний рік, що обійматимуть $3,529,-000,000. Проєкт цей передбачує значний зріст податків зарівно від підприємств і від приватних горожан.

КНУДСЕН ПЕРЕСТЕРІҐАЄ ПРОТИ МЕНШОЇ ПРОДУКЦІЇ АВТ.

ВАШИНҐТОН. — Вилйем С. Кнудсен, директор ОПМ, ґубернатор Ван Ваґонер з Мішіґен і Р. Томас, голова Обєднаних Автомобільних Робітників, перестерегли армію й маринарку, що обмеження виробу автомобілів на 50%, як цього домагаються департаменти війни й маринарки, викине автоматично тисячі робітників з-їх теперішних занять. Вони ствердили, що автомобілева продукція вже й так зменшена в наслідок посилення воєнного виробництва, мусить зменшитися, однак уряд повинен подбати про заняття тих робітників, які потратять свої варстати праці. Кнудсен рівнож виступив проти Гендерсона, федерального адміністратора цін, за це, що цей, пропонуючи обнижку продукції авт до 50%, не порозумівся з ним як головним директором ОПМ.

ВИЛКІ ЗАКЛИКАЄ ДО ЄДНОСТИ В БОРОТЬБІ ЗА СВОБОДУ.

ЛОН АНДЖЕЛЕС (Кал.). — У великому стадіоні, де минулого року падали гострі слова критики проти президента Рузвелта, Вендел Вилкі говорив тепер в обороні заграничної і внутрішньої політики президента. Він ствердив, що війна прийде ближче до Америки, чи цього хочуть ізоляціоністи чи ні, однак перед американським народом не стоїть питання війни чи миру, але стоїть вибір між боротьбою за свободу або здача. Вилкі ствердив, що у Вашинґтоні є тепер „замішання", а тому ще більше треба американцям єднатися, бо часи є повні непевности.

АМЕРИКА ПЕРЕВИЩАЄ НІМЦІВ В ПРОДУКЦІЇ ПОВЗІВ

ВАШИНҐТОН. — Полк. Джон К. Крістмас, знавець по виробі повзів, ствердив, що американські фабрики за один рік вироблять таку скількість повзів, що брало колись німцям аж пять років ,щоб осягнути таке саме число. Він рівнож сказав, що американські повзи є ліпші від німецьких. На його думку, німці виграють не тому, що їх повзи є ліпші ,але тому ,що вони мають величезне число малих, середних і великих повзових машин ,чим перевищають своїх противників.

ЗМІНЯЮТЬ НАЗВУ, БО ЗМІНИЛИ СВОЮ ЦІЛЬ

НЮ ЙОРК. — Орґанізація, що зветься „Американська Мобілізація Мира", що послідовно виступала проти війни підчас німецько-московського пакту ненападу, а змінила своє рішення, як тільки Гітлер виступив війною проти СССР, змінила свою назву і тепер зветься: „Американська Народня Мобілізація". Згадана орґанізація приняла, між іншим, в свою програму кампанію „В" та стала скрайно войовничою супроти фашизму й нацизму.

НОРМАН ТОМАС ПЕРЕДБАЧУЄ АМЕРИКАНСЬКУ АРМІЮ В ЕВРОПІ

НЮ ЙОРК. — Лідер американської соціялістичної партії Норман Томас, говорячи на вічу в Першінґ Сквер, заявив що якщо президент Рузвелт і департамент війни задержать військових довше як це приписано законом, то це означатиме, що Америка скоро заанґажується в нову імперіялістичну війну в Европі, Африці або Азії. Томас заявив ,що він не бачить причини ,чому президент Рузвелт заявив минулого понеділка, що небезпека для Америки є „значно більша" цього року як минулого.

АМЕРИКА ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО НЕБЕЗПЕКИ НА ТИХОМУ ОКЕАНІ

Вісти, що французький уряд у Віші відступив Японії важні військово-стратеґічні бази в Південному Індо-Китаю, потвердили переконання американського уряду, що на Тихому океані прийде скоро до нової війни. Урядові американські чинники не говорять, що Америка буде робити, колиб Японія рушила проти Голяндської Східньої Індії. Сенатор Волтер Джордж, що є головою сенатського комітету заграничних справ, заявив, що Америка мусить бути надзвичайно обережною в політиці на Далекому Сході й мусить придержуватися „строго американської політики". Він сказав, що хоч Америка піддержує Анґлію в европейській війні, однак на Далекому Сході Америка мусить мати свій власний політичний шлях.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ДОСТАВЛЯЮТЬ 60% ВСЕГО НАФТОВОГО ІМПОРТУ ЯПОНІЇ

Не зважаючи на це, що між Японією й Злученими Державами Америки приходить до частих напружень у звязку з ніпонською імперіялістичною політикою на Далекому Сході, Злучені Держави доставляють 60% всього бензиново-нафтового імпорту Японії. Решту довозить Японія з Голяндських Індій та інших країв. Минулого року вашингтонський уряд впровадив був частинне ембарго на вивіз бензини до Японії, однак згідно з опінією знавців, ця заборона не обнизила значно нафтового вивозу.

ҐУБЕРНАТОР ЛІМАН ЗАКЛИКУЄ ДО ПІДДЕРЖКИ ОБОРОНИ

На конференції командантів поліції нюйорського стейту, що відбулася в Бофало, ґубернатор стейту Ню Йорк Герберт Ліман, апелював до поліції, щоб вона пильнувала в своїх громадах приготування до оборони краю. Він звернув увагу передівсім на проти-летунські відділи цивільної оборони. Обїхавши по інспекції цілий стейт, ґубернатор Ліман заявив, що він вповні задоволений з поступу оборони краю, та що Америка є приготована, щоб „поконати напасника, що загрожує нашому улюбленому краєви".

ПЕРШІ ВІСТКИ З ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ

З перших відомостей, які надійшли до Швайцарії зо Східньої Галичини, виходить, що митрополит Андрій Шептицький далі урядує і живе в катедрі св. Юра. З нагоди уступлення большевиків видав митрополит спеціяльне послання, яке було відчитане в катедрі д-ром Йосифом Сліпим, бувшим ректором Духовного Семинара у Львові, а тепер мабуть епископом.

Президентом міста Львова зістав назначений професор Юрій Полянський, бувший професор української академічної ґімназії у Львові і шкільний візитатор в останніх роках польської влади в Галичині. З інших вісток, які надійшли, виходить, що вибух війни між Німеччиною і Советами заскочив тих українців, які знаходились під німецькою окупацією.

СОВЄТИ КАЖУТЬ, ЩО НІМЕЦЬКА ОФЕНЗИВА ЗДЕРЖАНА ЦІЛКОМ

Советські воєнні звідомлення говорять, що німецька офензива на цілім фронті зовсім здержана і що советські війська поволі переходять до протиофензиви. Вони кажуть, що німецька кампанія в Советах осягнула зворотну точку і відтепер німці знайдуться в дефензиві. Зокрема вдалось советським військам здержати напір німецьких військ на Москву, на відтінку Смоленська.

НІМЦІ ПРИЗНАЮТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ НА ФРОНТІ

Німецькі звідомлення, хоч у загальних словах стверджують, що кампанія відбувається по пляні і советські війська відступають, водночас стверджують, що німецькій армії приходиться натрапляти на перешкоди. На деяких відтінках, говорять німецькі звідомлення, приходиться зустрічати жорстокий опір з боку советських військ. Крім того на Україні впали великі зливи, які в деяких місцях мали характер хмаролому. Проте, кажуть німецькі звідомлення, на Україні німецькі, румунські, мадярські і словацькі війська посуваються вперед. Киева німецькі війська ще не взяли, але місто улягає тяжкому бумбардуванні.

НАЇЗДИ АНҐЛІЙСЬКИХ ЛІТАКІВ НЕ ВГАВАЮТЬ

Анґлійські літаки далі наїздять на німецькі території і завдають чимраз більші втрати. Водночас німці почали орґанізувати повітряну оборону і стягнули в повітряній битві вділ пять анґлійських бомбовиків і пять боєвих літаків.

ДЛЯ ОБОРОНИ КРАЮ. — На образку бачимо купи алюмінієвого начиння, в Сити Гол, Ню Йорк, Н. Й., яке американські господині віддали для вжитку держави. Алюмінія в Америці є обмаль, а його дуже потрібно при виробу зброї і амуниції. При збірках причинились — Салвейшен Армі, Америкен Ліджен і Бой Скавтс. Збірки відбуваються далі.

ВІРДЖІНІО ҐАЙДА ПРО НІМЕЦЬКІ ПЕРЕШКОДИ В СОВЄТАХ І ПРО НАДІЇ ДЕРЖАВ „ОСІ"

РИМ. — „Голосник Мусолінія", Вірджініо Ґайда, написав статтю про перешкоди німців у Совєтах і про причини ,чому окупація Советів мусіла звільнитись? Він каже, що Совєти мають великі резерви в людях, а також мають досить воєнних машин. Крім того німецькі війська мають до діла з величезними просторами ,бо Совєти це наначе „океан землі". Тому не треба сподіватись якогось дуже скорого захоплення Совєтів, каже він. Проте запевняє що німці разом зо своїми союзниками таки заберуть Совєти. Добича держав „осі" в Совєтах, за словами Вірджінія Ґайди, буде така: „Віднісши перемогу, великі засоби і можливости в Росії стануть частиною наших власних засобів. А водночас вони будуть втрачені для англьо-американців. Цілий російський експорт, що буде до розпорядимости держав „осі", виноситиме два біліони рублів. Цей експорт буде складатись з дерева, сереалій, ґазоліни, шкір, бавовни, заліза, сталі, клоччя целюльоїду цукру, вугля і погною. Великі засоби скоту будуть зужиті для прокормлення держав „осі", не викликуючи заколоту в прокормленні російського народу. Крім тих добрих сторін ,серед яких контроля нафтового басейну на Кавказі є першорядного значіння, треба мати на увазі і мілітарний німецький розвій на Транс-Кавказі, який дозволить заатакувати Анґлію ззаду, на її делікатній ключевій позиції на Середнім Сході".

СОВЄТИ ЗАКИДАЮТЬ НІМЦЯМ НАМІР УЖИТИ ҐАЗІВ.

МОСКВА. — Советський урядовий представник, Лозовський, заявив, що советським військам вдалось захопити докази, що німці, коли побачуть, що їх положення в Совєтах безвиглядне, зачнуть уживати трійливих ґазів. Вони вже тягнуть за собою на фронт ґазову зброю і амуніцію. Лозовський водночас перестеріг німців, що Совєти також мають ґази.

НІМЦІ ПІДБУРХУЮТЬ ВІРМЕНІВ.

АНКАРА. — В турецьких колах говорять, що держави „осі" зробили свій центр в іранській столиці Тегерані, відносно підбурхуючої акції вірменів. Звідтам вони підсичують вірменський повстанчий рух, обіцюючи вірменам самостійну державу коли ті зчинятимуть повстання проти Совєтів й проти інших ворогів „осі".

НЕДОСТАЧА РОБУЧИХ РУК У НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН. Анґлійські власти говорять, що внаслідок забрання всіх здорових чоловіків до армії в Німеччині є слідний великий брак робучих рук. Німці справді набрали коло трьох міліонів людей зпосеред захоплених народів, а також зпоміж полонених, але це вбільшости нефахові робітники.

ЯПОНСЬКІ КОРАБЛІ ПОСУВАЮТЬСЯ НА ПОЛУДНЕ.

ЧУНКІНҐ (Китай). — З китайських кол повідомляють, що великий японський конвой, зложений з кількадесять боєвих і транспортових кораблів, виплив з японських портів і пливе на полудне, правдоподібно до берегів Індо-Китаю. Також ті китайські джерела подають, що Японія підготовляє в полудневій частині Азії якусь дуже велику кампанію.

ЯПОНСЬКО-КИТАЙСЬКИЙ ДОГОВІР.

ВІШІ. — Французький уряд у Віші заключив договір з Японією, на основі якого добровільно згоджується, щоб Японія окупувала всі важні стратеґічні місця Індо-Китаю, аби ця французька провінція не попала в руки британців. В французьких колах говорять, що окупація тих стратеґічних точок з боку Японії вже розпочалась.

БРИТАНІЯ ЗАНЕПОКОЄНА.

ЛОНДОН. — Анґлійський міністер Іден заявив в парляменті, що анґлійський уряд пильно слідкує за розвоєм подій на Далекім Сході і занепокоєний зростаючою протибритійською пропаґандою, яку тепер провадить у себе японський уряд. Іден заперечив, начебто Британія сама хотіла захопити Індо-Китай.

ЯПОНІЯ ДІСТАЛА ЗАПЕВНЕННЯ ГІТЛЄРА.

ТОКИО. — Як говорять у дипльоматичних колах, Гітлер, занепокоєний можливістю зміни японської політики ,вислав до Японії запевнення, що його воєнна кампанія розвивається по пляну і що під кінець наступного місяця будуть окуповані цілі Совєти, а в місяци вересни він нападе на Анґлію і захопить її. Одначе те запевнення, хоч може висказане з повним переконанням з боку Гітлера, не знаходить повної віри навіть серед тих кол, які прихильно ставляться до держав „осі".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Thereе months	$2.50

ЩОРАЗ БЛИЖЧЕ КРІЗИ

Коли президент держави вважає вказаним сказати законодатному тілови, що держава знаходиться в тяжчому і складнішому положенню нині ніж тому рік, бо так дуже погіршилось міжнародне положення, то річ ясна, що — війна за плечима. Бо про війну тут іде, а не про що інше. І то про війну, в яку мають вступити Злучені Держави.

Ось це є, говорячи простою мовою, те, що мав на думці президент Рузвелт, коли висилав своє послання до Конгресу в справі продовження військової служби тих, що їх тому рік до такої служби покликано. По правді, каже президент, ми вже є в самій середині національної небезпеки. Себто, що Злучені Держави находяться в такому положенню, що вже є загроза їхнім державним інтересам. Отсе, що сказав президент, вважає він пересторогою, яку він обовязаний представити Конгресови, який потім відповідав би за те, що не подбав своєчасно за відповідну оборону краю.

Є ще одна справа, на яку не звернено дуже великої уваги, а яка не менше важна, коли іде про те, щоб знати, що Америка є вже на воєнним поготівлю. Ото президент дістав уже широкі права, на підставі яких може в потребі вивласнювати ріжні підприємства, якщоб цього вимагала справа оборони краю. Правда, те право є обмежене часом (до 1943. року), як теж є в ньому застереження щодо виплати відшкодування. Значить, що фабриканти навіть у такому випадку дісталиб назад свої фабрики, як і дісталиб відшкодовання, але проте закон цей є далекосяглий і може бути вжитий як проти фабрикантів, колиб вони не співпрацювали з урядом у справі воєнних достав, як також і проти робітників, колиб вони страйками перевивали роботу.

Нема найменшого сумніву щодо того, щоб президент не дістав в Конгресі більшости голосів у справі продовження воєнної служби. Може тільки зайти потреба деякого змодифікування послання президента Рузвелта, якщоб опозиція була завелика. Але це відносилосьб до якоїсь невеликої частини військових, яких можливо звільнюваноб кожного місяця в міру цього, як прибувалиб свіжі сили. Та й це мусілоб бути зроблене в такий спосіб, щоб бойова сила армії нічого на тім не потрепіла, як цього домагається військовий провід.

Так є, що сьогодня не квестіонується потреби якнайсильнішої оборони краю. Щодо цього всі є згідні. Є ще тільки ріжна опінія щодо цього, чи вживати американського вояка деінде, себто поза Америкою. Але розуміння оборони американських інтересів є вже тепер таке велике і широке, що й тут зачинають затиратись цілковито давні ріжниці поглядів. А це значить, що не тільки президент, але й загал зачинає набирати переконання, що кріза таки неминуча. Іншими словами: Злучених Держав не мине справжня участь теж і в новій світовій війні.

Українські Піонірські Дні в Канаді

(Надіслане для „Свободи").

Піонірські дні в Алберті.

Албертійські українці обходять тепер 50-ліття української іміґрації до Канади, улаштовуванням т. зв. Піонірських Днів. Таке піонірське свято улаштовано насамперед в Едмонтоні, столиці Алберти, що лежить в осередку української іміграції в Алберті. Саме через те місто мусіли переїжджати всі перші українські іміґранти до Алберти. Це місто було перед 50 роками фортецею й маленькою оселею, а не столичним містом, тоді неіснуючої, а створеної допереа в 1905 р. провінції Алберти, яка числить згідно з цьогорічним цензусом, 92,000 мешканців. Український Піонірський День в Едмонтону було влаштовано провінціональним відділом Братства Українців Католиків у днях 5. і 6. липня в Укр. Народнім Домі в Едмонтоні. Розпочалось воно бенкетом, улаштованим 5. липня в згаданім Народнім Домі, а в якім взяли участь коло 200 українських піонірів з Едмонтону та едмонтонської округи.

Бенкет отворив о. Созонт Дидик, ігумен оо. Василіян що вже близько 39 років перебуває в Канаді й який з пок. о. Філясом прибув насамперед на місіонарську працю до Алберти, остановившись в Едмонтоні. На бенкеті промовляв іще з піонірів місцевий адвокат Басараб, теж один з піонірів, що був тостмайстром в часі бенкету. Крім нього говорив іще п. Василь Смолик, що приїхав до Канади 12-літнім хлопцем, 41 літ тому, а також голова Нар. Дому п. Ф. Шарун, один з молодших іміґрантів до Канади.

Визначною особою на бенкеті був п. Михайло Романюк 80-літній старець, ще кремезний фармер з Чіпмен, під Едмонтоном, що прибув до Канади зо Західньої України в 1891 р. себто 50 літ тому. Він є одним з перших українських іміґрантів.

По бенкеті іміґранти піоніри оповідали собі сумні і веселі пригоди зо своїх пережиівань у Канаді.

Наступного дня, по Сл. Божій і панахиді за померших піонірів, відбувся спільний обід в Народнім Домі. По обіді промовляв адвокат з Мондер, п. Ю. Шкварок, також один з піонірів. Він дякував приятним піонірам за те, що довершили в Канаді, а головно, що задержали свою правдиву віру і українську мову, звичаї, обичаї та головно за те, що в українськім патріотичним дусі виховали молодь, яка займе їхнє місце і буде продовжувати їхню українську роботу, так, що українське імя в Канаді не загине, а те, що піоніри придбали, остане на далі в українських руках. До приявної молоді звернувся адвокат Шкварок з горячим зазивом, щоби кріпко держалась свого обряду, віри і народности та мови а також, щоб не міняла і не перекручувала на англійский лад своїх родових прізвищ, та щоб тим чином не загинув український слід у Канаді. Замітна була теж промова п. Ореста Демкова, молодого вчителя середньої школи, родженого і вихованого в Едмонтоні, сина живучого ще п. Вас. Демкова, місцевого листоноші. Насамперед завважити треба, що промова п. Демкова була виголошена прекрасною українською мовою, без жадного неукраїнського наголосу. П. О. Демків дякував родичам піонірам за те, що за 30, 40 і 50 років свого піонірського життя виховали десятки тисяч молодих українців, що сьогодні є священиками, вчителями, лікарями, адвокатами, інжинірами, бизнесменами, піклуванками ріжних хорих, робітниками і фармерами. Але не лиш дали піоніри - родичі своїм дітям науку, професію, вони дали ще їм виховання, а це виховання свідчить про високу культуру нашого народу. За словами п. Демкова українські родичі піоніри навчили своїх дітей бути вірними своїй церкві і не цуратись також українського народу. За ці два скарби молодь є вдячна родичам. Свідомість свого національного походження, говорив п. Демко, дає людині гордість дивитись на світ з піднесеним чолом, і з гордістю, що чоловік не є з світі національним безбатченком, але походить з народу, якого Бог сотворив на рівні з іншими народами. Дальше зазначив п. Демків, що молодому хлопцеві чи дівчині приходиться нераз, серед чужого окруження тяжко признаватись до свого народу і релігії. Але довголітнє виховання в дома, в церкві і народнім домі, це та опора, той твердий грунт, на яких опирається в тяжких моментах молодий українець і молода українка і має силу сказати: ні, не можу зрадити свого дому, свого народу і своєї церкви; я українець і гр. католик. Дальше говорив п. Демків, що кожний батько господар журиться на старші літа, щоб його діти не змарнували того майна, що він придбав своєю мозольною працею. Таксамо журяться й українські піоніри в Канаді тою непевністю, хто затримає ті всі церковні та народні інституції, що вони збудували, хто затримає нашу пресу, хто подбає, щоб не змарнувався народний дорібок. І у відповіди на це питання сказав п. Демків, що від себе і від української молоді, якої він є представником, запевняє в цей торжественний день, що їхні діти, їхня кість і кров прирікають, що вони не заведуть їх у їхніх надіях. Вони доложать всіх зусиль, щоб їхня праця, їхні труди не пропали. Їхні діти понесуть на своїх молодечих плечах ті народні та церковні обовязки, що родичі передають на них і подбають, щоб інституції й організації, під які родичі клали підвалини й їх будували, розростались далі і були на віки славою для першого покоління в Канаді, для славних Батьків - Піонірів.

Опісля говорив також коротко п. І. Ісаїв, голова провінціонального БУК-а. Він підкреслив у своїй бесіді, що осяги і поступ, які зробили українці в Канаді на ріжних ділянках треба передовсім завдячувати свободі, якою вони тішаться від свого прибуття до того краю. З тої причини українці є вдячні своїй прибраній батьківщині і причиняються ріжними способами до успіху змагань, які Канада робить у теперішнім конфлікті для задержання своєї свободи і волі. Потім п. Ісаїв роздав Почесні Грамоти, виготовлені Братством Українців Католиків, а котрі одержали ті з піонірів, що перебувають найменше 30 літ у Канаді. Вечері цього самого дня відбувся концерт у честь Піонірів в салі Народнього Дому під управою п. Приями. У часі концерту промовляв о. магістер Н. Когут Ч. С. В. В., що підносив заслуги піонірів, яких коштом, працею і заходами було вибудовано понад 300 гр. кат. церков, велике число українських народних домів, монастирів мужеських і жіночих і які виховали кілька тисяч українських професіоналістів. Під кінець концерту відспівано Піонірам „Многая літа".

Подібний Піонірський День відбувся 13. липня в одній з найстарших українських осель в Алберті, що зоветься Калмар, а який улаштовано заходами двох українських гр. кат. парохій Калмар і Ледук. На тім Піонірськім Дні були приявні коло 2,000 осіб з доокoличних осель та містечок, а навіть з подальших околиць у середущій Алберті. На тім піонірськім дні був приявний також один з найстарших українських піонірів Кость Середа, що числить поверх 80 літ і прибув до Канади 48 літ тому та замешкав на фармі в околиці Калмар.

На вічу крім о. Шевчука, Ч. С. В. В., промовляли також п. Чехніта й Ісаїв, а також посол до албертійської леґіслятури з округи Ледук Р. Є. Єнслі по англійськи. Цей останній висказав признання для заподатливости й успіху українських поселенців в Алберті і для діяльної участи, яку вони беруть у бизнесовім, освітнім і професійнім житті. Також підніс він у своїй бесіді заінтересування українських поселенців громадськими справами, і схарактеризував їх як „дійсних демократів". Згаданий Піонірський День закінчено також концертом в честь піонірів.

Заповідає Поділ Німеччини На Малі Держави

Дня 14. липня виголосив в салі медичного будинку албертійського университету в Едмонтоні проф. Лайонил Ґелбер доклад на тему: „Війна і мирові цілі". Основою европейського миру, говорив проф. Гелбер, буде не знищення Німеччини, але поділ німецької сили. Німеччину, говорив бесідник, треба рятувати перед нею самою, тому не треба знищення Німеччини. Її націоналізм мусить бути скерований в ріжні сторони, а не лише в одну. Проф. Ґелбер говорив, що Німеччину треба поділити на багато малих держав, які би були злучені між собою економічними інтересами, щоб опісля могли вони ввійти в европейський економічний союз. Націвські доктрини про те, що раса, держава і національність є ідентичні, мусять бути опрокинуті.

Поділ Німеччини на малі держави не може бути драстичнішим від націвського наїзду, який спричинив поділ рас і держав і вигнав тисячі збігців з їхньої батьківщини до ріжних частей Европи.

Одначе, казав проф. Гелбер, заки повіриться Німеччині, що вона вже не є небезпечна, вона мусить доказати, що є спосібною співпрацювати з рештою Европи як союз малих держав.

Вичисляючи свій плян мирових цілей проф. Гелбер сказав, що німецька проблема є дуже важна й тяжка до розвязки. У першу чергу треба через поділ Німеччини відібрати злученій Німеччині її мілітарну силу, а не її націоналізм, казав професор. І треба буде відновити Лігу Націй зо сильною перевагою демократій. Якщо це буде конечне, треба буде аліянтам окупувати Німеччину.

Він сказав, що інші умовини миру можуть можливо виплинути з поведення Німеччини в цій війні.

Щодо демократій, то за словами Гелбера, вони є далекі від ненависти і пімсти, але боряться за самозахowання. Це є війна потуг, цебто потуги заходу проти потуги Німеччини.

За словами Ґелбера забагато натиску кладуть на те, що це є війна двох ідеольогій. Це є конфлікт радше через демократії як за демократію. Число тих, що перед війною ширили упередження проти Німеччини, закидуючи їй впровадження соціяльних і економічних змін, стається щораз менше і менше.

Ті, що твердять, що клясова війна є така сама важна як і війна з німцями, доказали, що не мали успіхів як провідники вільних людей.

Усе, що зближає Британію до перемоги, приспішує зломання ланцюгів невільництва. Окови, які німці наложили на народи, є самі заохотою до повстання і національного визволення.

Закінчив Ґелбер ще тим, що якщо наука з минулого нічого людей не навчила, то так буде, що давні промахи і невдачі знову повторяться в мирових умовах, як це було в Версайськім договорі.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(11)

А тут знову, чури й обозна челядь, бачучи, що твориться, кидається на опорожнений обоз і грабує все, що попаде під руки. А коли вже немає що грабувати, підпалює обоз у кількох місцях. На щастя, турки підозрівають, що це якісь воєнні хитрощі, і не наступають. У цю хвилину могли були одним ударом покласти війні кінець.

Жулкевський обїздить обоз. Перед ним несуть високо піднятий гетьманський бунчук і світять смолоскипами, щоб усі бачили, що він є в обозі.

Польний гетьман Канецпольський в розпуці. Літає конем поміж втікачами, уговорює, бє шаблею та не може дати ради. Нарешті прикликав козаків. Вони заступають втікачам дорогу та грозять смерґю кожному, хто не заверне.

— І не соромно вам, панове — лає їх Михайло Хмельницький — перекидатися із лицарів у стадо зайців?

Це помогло. Втікачі вернули до обозу. Та тут застали вже тільки згарища. Навіть гетьманський намет згорів.

— І щож ви нещасні наробили? — говорив гетьман до втікачів. — Що вас склонило покидати свого гетьмана, ганьбити свою лицарську честь?

— Гетьманові задріжав голос, що не міг далі й слова промовити. А втікачі стояли перед гетьманом, начеб їм проголосив смертний присуд.

Зразу гетьман не зарядив ніяких розшуків за винуватцями грабунку і підпалу, але сказав на вухо полковникам, що як тільки вернуть за Дністер, то їх вишукає та покарає по воєнному праву. Полковники сказали про те, теж на вухо, покривдженим, щоб їх заспокоїти, а ці знову стали голосно відгрожуватися челяді та чурам. Наслідок був такий, як можна було сподіватися: винуватці почали бажати собі, щоб ті, що їх мають судити, не вийшли цілі. Та не тільки ця одна жура впала на сиву гетьманську голову. Вранці довідався, що Степан Хмельницький та Ян Одрживольський втекли з обозу, забравши з собою сімсот кінноти.

— І Одрживольський мене покинув — жалівся гетьман, покивуючи головою, — а я на нього найбільше покладався.

Невдоволений гетьман польний Конецпольський сказав Жулкевському, що козаки мають до нього великий жаль за те, що гетьман зовсім на них не звертає уваги, так начеб їх не було в обозі. Ні один з них не втікав, навпаки, вони задержали втечу. Конецпольський подав гетьманові думку, щоб прикликав до себе козацьку старшину й висказав їм своє признання. Надаремне.

— Не можу перемогти себе, щоб перемінити мою антипатію на симпатію. Я їх завжди вважав за гільтаїв та лотрів, що навіть найбільшою посвятою не можуть загладити всіх тих гільтаєств, що наробили нашій отчизні й шляхті. Цеж їхня вина, що ми не можемо жити в згоді з Портою, і колиб їх тепер тут не було, то не велика б була шкода.

У таку важну хвилину не хотів гетьман польний перечитися з коронним, за цей несправедливий суд про козаків. Таж лісовщики були на сто відсотків більшими гільтаями та розбишаками, ніж козаки.

Щоб зискати на часі, надіючись, що з Польщі прийде підмога, почав коронний гетьман мирові переговори з турками. Та з цих переговорів нічого не вийшло.

В обозі харчів чим раз менше. Багато поницив пожар. Не стало і паші. Татари пообсідали всі пасовиська, коні почали падати, падлина в окопах стала затроювати повітря.

Гетьман побачив свій кінець.

Порятунку ні звідки. Король вміє видати приказ, йти на чужу землю, та тепер нічим не турбується. А тут катастрофа неминуча.

VII.

Гетьман скликав старшин на нараду. Такий був зворушений, що зразу й слова промовити не міг. Не міг стояти своїми силами на ногах і спирався на плече свого сина.

— Який щасливий був би я, колиб не був дожив цеї хвилини. Моє військо, мої товариші зброї, що з ними я стільки баталій виграв, стільки перемог віднїс, у рішаючій хвилині покинули мене на поталу долі. — І видно не добре вони вчинили, бо Божа десниця досягнула їх вже, і то там, де вони почувалися безпечні. Каліновський потонув в хвилях Прута, потонуло їх там ще більше, багато попало в татарські пута, а багато згинуло під сокирою зрадливої волохи. Така сама доля стрінула і безпосередного виновника тієї війни, Граціяні, бо волохи відтяли йому голову і післали її Османові. Та я не звертаю тих докорів проти вас, мої друзі, бо ви остали мені вірні. І я вас не покину. Або переможемо, або славно ляжемо на тому самому місці, де перед чвертьстоліттям славної памяті Замойський розбив турецькі полчища. Хай захоплять вас ті славні діла ваших попередників.

Ці зворушливі слова підбадьорили всіх. Всі поклялися врочисто, що не покинуть гетьмана і разом з ним покладуть свої голови.

Гетьман лагодився на смерть. Написав прощального листа до своєї дружини, й не таївся з тим, що зближається остання година.

— — — —

29. вересня вийшли поляки з окопів і подалися до Дністра. Ніхто вже й не думав завойовувати Волощину. Коби тільки вдалося врятувати військо від повної загибелі. Вийшли в сім рядів таборових возів. З перду і заду везли гармату, по обох боках йшла кінота на змарнілих конях, що їм ребра можна було почислити, між возами крилося піше військо.

Помітивши цей рух, обійшли турки польське військо великим колесом, і стали його затісняти. Врешті вдарили з великим криком на табор. Та тут приняли їх густим огнем так, що турки мусіли відступити. Напирали знова й таке тривало цілу ніч. Табор поступав тільки дуже поволі, бо безустанку треба було відбиватися. Турки не давали їм хвилини спокою, а татари засипали їх хмарами стріл. Гетьман рішив, щоб йти тільки ніччу, а в днину спочивати. Та якиж це міг бути спочинок, серед чистого поля, де не було ні одної деревини, що булаб заслонила людину від нестерпної спеки, де не було каплі води для людей та коней, що заєдно падали й своїми трупами застелювали шлях. Додавала сил усім тільки надія, що незабаром доберуться до людської оселі й там захистяться. І справді дійшли сюди четвертого дня, знеможені, спрагнені, голодні. Та тут побачили таке, що серце в них завмерло: замісць людської оселі — найшли свіжі згарища. Дим із недогарків, гнаний вітром, виїдав їм очі. Розпалена сонцем земля, за кожним подувом вітру, сипала курявою й піском у вічі, заступала сонце, наче хмарою.

(Дальше буде).

ЦЕНТРАЛЬНА РАДА, БОЛЬШЕВИКИ ТА НІМЦІ

(ВОЄННІ ОБРАЗКИ НА УКРАЇНІ 1918 Р.)

(З книжки Павла Христюка: **Українська Революція — Замітки й матеріяли до історії української революції 1917-1920 рр.** Том IV. Прага 1921. Том II. стор. 136-138).

———o———

Село Б у х н и, сквирського повіту на Київщині. Зійшовся гурток селян. Балакають про се-те, а найбільше про Центральну Раду, большевиків і німців.

— Центральна Рада — це буржуї. Вони нас обдурили. Там заправляє Грушевський, буржуй, австріяка.

— А Петлюра його помішник, мужик багатий, 18 сіл має...

— Треба розігнати ту Центральну Раду... Вона ось приведе нам поміщиків, що з нас шкуру деруть.

— Треба слухати большевиків. Вони нам все дадуть. Поміщиків виріжуть, а людям дадуть, кому що треба.

— А так. Ось я хати не маю, то десь там на фільварку і дадуть мені. Мені казали вже: „Ей, дядьку, почекай, то будеш мати хату!" Вже навіть **казали „перебирайся"**, та тільки я боявся, що Центральна Рада німців приведе. То я Семинашові платю 16 карбованців за рік та й знаю, що мені пан нічого не закине. А як застане в своїй хаті, то влупить. А от як большевики переможуть, то буде своя хата.

— А то видумали якусь Україну. На чорта вона здалася. Не чути було про неї, а то на тобі. Нехай краще одна Росія буде, аби всюди большевики були.

— Ото ж мій у якісь гайдамаки пішов, — обзивається літня жінка. — Втік. Може вже й живого нема.

— Чорт його знає, що воно робиться. Той большевик, той гайдамака. Мабуть вони всі гайдамаки, трястя їх матері...

— Та я сам би на ту Центральну Раду пуль з двадцять з великою охотою випустив би...

— Та що ти плетеш? — обзивається знов якась друга літня жінка. — Мій зять членом, у Центральній Раді, а ти б у нього стріляв?!

— Та ви, тітко, не сердьтесь. Слухайте, та мимо вух пускайте.

— Дурний ваш зять, от і пішов в Центральну Раду.

— Ти, я бачу, дуже розумний, — одказує жінка. Якби Раду піддержали, то булоб добре.

— Ось підожди, побачиш, як буде добре як вернуться пани...

—o—

— Куди нам йти за мясом?! Хіба не чуєте? В Білилівці стріляють з гармат. Німці йдуть. Адже тепер поміщики з нас шкуру деруть...

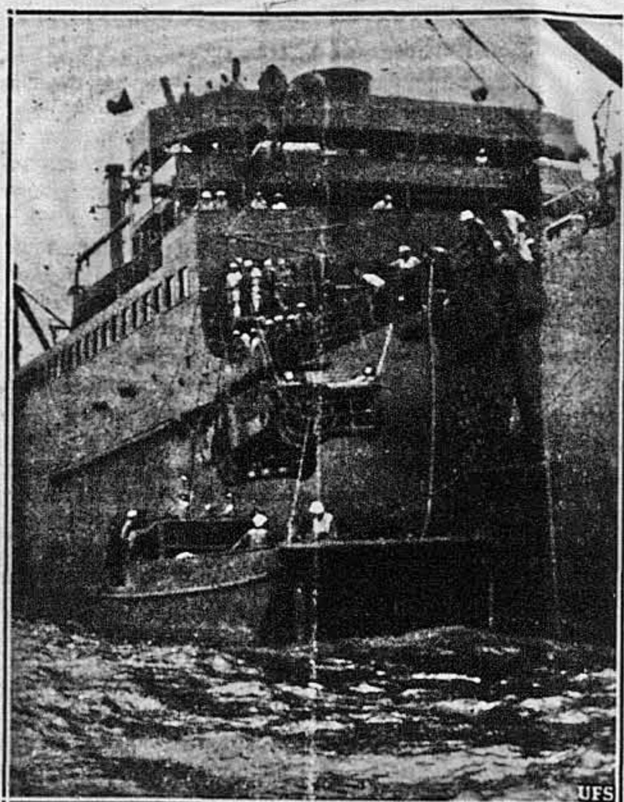
— От-то дурний, боїться пана. А як би мені сказали, що це не з панської худоби, а з самого пана мясо, то я не взяв би?!

— От в Морозівці вже волость зібрала людей та розпродують панову худобу, посуд, все, що є...

— А так. Устим вже купив коняку...

— Нехай, нехай купляє на своє безголовя. Оддасть четверо за одну.

— Та що там говорить. Ходім. Сьогодня знова вбили панового вола. Наїмося мяса.

МАРИНАРКА ВИСІДАЄ НА СУШУ.—Перша американська дивізія маринарки в Джексонвил, Н. Кар., висідає з транспортового корабля на сушу. Бачимо морське авто, що його на шнурах опускають до барки.

ЯК І КОЛИ НАРОДИ НАВЧИЛИСЬ РОЗМОВЛЯТИ КОЖНИЙ СВОЄЮ МОВОЮ?

(7)

Народи, котрі переробляють і корені і кінці слів, дивлючись що хочуть сказати.

Багато народів, так як ірокойси, алґонквини та ґрінляндці, підчас балачки зливають до купи окремі слова. Але в нашій українській мові такого зливання нема. Як нема того і в мовах анґлійській, французькій, італійській, еспанській, німецькій, латинській, грецькій, вірменській, іранській та санскритській*).

Народи, що вживають ці мови справуються інакше. Вони не зливають слів докупи і не розмовляють самими коренями. Більше понад усе стає їм в пригоді звичка **переробдювати корені та відмінювати кінці слів,** додати з кінців та початків коренів всілякі додатки та наростки, так щільно зливаючи їх з коренями, що здається, що кожне слово вибарбовано з суцільного кавалка і тяжко буває доглянути, що в тім слові належить до кореня, а що до накорінка. А-бо ось українське слово „задушений". Корінь цього слова буде „ду". „За" — додаток, „шений" — наросток. Звідки слова „душа", „дух", „душити", „дути", „дмухати", „дихати". В одних словах корінь „ду" в тих „дму", а в третих „ди". І кінці слів ми, українці, усе відміняємо підчас балачки; приміром, ми кажемо „задиха**ний"**, а потім „задиха**ного"** або „задиха**ному"**. „Дмуха**ти"**, „дмуха**в"**, „дмуха**ли"**, „ходити", „ходжу", „ходження". В усіх цих слів кінці неоднакові.

Цілковито не так в турецькій мові. Там корінь позістається невідмінним, — він відразу впадає в око і його легко відокремити від всіляких накорінків.

Цілковито не так в китайській мові. Там корені стоять кожний окремо, а накорінків нема жадних.

Отже мова від мови ріжниться. Є мови зложені з самих коренів; є мови в котрих є корені з наростками; а є мови, такі як наша, в котрих відмінюються, і корені і накорінки.

Отже мови побудовані не всі на один зразок. Кожен нарід, кожне племя має свої звичаї, свої призвичаєння, свою вдачу щодо вложення слів та речень.

Як слова перемандровують з одної мови в другу.

Люди мають стичність між собою з давних давен.

Вони або не провадять між собою торговлю, або знов воюють і підбивають один одного. Або жиють спокійно та згідливо, женяться між собою і разом полюють. Завдяки ріжним відносинам завжди від одного народу до другого перемандровує сила слів з чужинецьких мов. В кожній мові завжди є чужі слова. Перемандровуючи до іншого народу, слово потрохи відмінюється, тому, що не кожний з призвичаянням годен вимовити чуже слово так, як треба. От, приміром, українці кажуть: „квиток", а французи — „кіттанс", адо того те „ан" вимовляють крізь ніс, гнусяво. Або от московське слово „транжіріть", себто марнувати гроші або добро. Це слово не московське, а французьке. Його витворили московські пани „поміщики", котрі їздили на чужину розмарновувати пропускати народні грошенята. „Етранже" — французьке слово, що по нашому буде „закордон".

Не кожний українець вимовить добре декотре чужинецьке слово. В українця язик не звик так обертатись в роті, як у француза, а може і будова рота та уст не цілковито така, як у того. Декотрі народи, приміром, німці, не годні вимовити ж-ж-ж і щ-щ-щ. В них замісць того буде ш-ш-ш та сш-сш-сш. Француз не годен вимовити „и".

Декотрі індяни не вимовляють „п", в них натомісць робиться „б". Один католицький священик вчив мексиканських індіянів „Патер-ностер", себто „Отче наш" з латинська. Але, як ті індіяни не намагались вимовити „патер-ностер", — в них усе було „пахтль нохтль". Кожна мова має свої питомі згуки та літери. В українській мові є 33 букви і один знак, в французькій та анґлійській — менше, в грецькій та латинській — ще менше. У дикунів полінезійців, що жиють на островах Спокійного Океану, тільки 8 згуків в мові, у австралійських дикунів так само 8 згуків. Отже нема дивоти, що люди переробляють декотрі чужинецькі слова по своєму, коли ті слова перемандровують від народа до народа.

Жадна мова не обходиться **без чужих слів. В усіх мовах** набирається їх усе більше та більше.

Декотре слово мандрує від одного народу до другого, а від того до третього, а так до четвертого, до десятого. Є такі слова, що обмандрували цілий світ і їх подибуємо майже в усіх народів, хоч подекуди переробленими. От, приміром, грецьке слово „Христос". По нашому буде „помазанник". Це слово можна вчути скрізь, де є хоч один християнин, або хоч один проповідник християнства. Є й інші слова, що подіставались в мови багатьох народів.

В нашій українській мові теж подибується сила чужих слів; приміром, грецьких, латинських, французьких, татарських, польських, анґлійських, німецьких, арабських, турецьких, жидівських, а навіть гіндуських і багатьох інших племен та народів. От слово „сахар" — (цукор) з арабська; „каптан", „башлик", „козак", „товар", „качан", „хозяїн" — це з татарська; „бочівка", „булка", „меч" — з старо-німецької мови; „тузин", „цар", „ягня" — латинські слова; „кімната", „монарха", „панахида", „парастас" — це з грецька; „субота", „шабаш", „гомін" з старо-жидівської мови. „Чоколяда", „кокоа" з мови мексиканських індіянів. Слова „гамак", „гураґан" — індіянські слова з острова Гайті. А польських та німецьких слів у нас сотки, а сотки. Не бракне й французьких. Але чуже слово завжди можна розпізнати хоч це нелегка річ.

(Дальше буде).

*) Латинська мова — це староіталійська, — нею розмовляли в Італії сперед півтори тисячі літ і ще давніш. Тепер Італійці тої мови не вживають. Іранські, чи зендські мови це ті, котрими розмовляли більше як сперед тисячу років декотрі народи, що жили в теперішній Персії. Санкритська мова — це старогиндуська. Її тепер невживає жаден нарід.

ВІЙНА НА РОБІТНИЧІМ ФРОНТІ.—Страйкарі з фабрики літаків в Бендикс, Н. Д..., псують авто нестрайкуючого робітника, щоб той не міг вернути до роботи.

НАЛЯКАЛИСЬ ПРОПАҐАНДИ

Канадійська Радіова Корпорація влаштувала мин. тижня програму звану „Вечір Армії", яку передавали французькі радіовисильні по провінції Квебек. Оголошувач узяв собі за тему, що німецькі бомбовики налетіли на Галифакс а німецькі морські сили почали посуватися горі рікою в Провінцію. Оголошувач говорив так, немов би це було вдійсности. Непідозріваючі нічого слухачі радія деякі наполохались і зачали засипувати радіовисильню й редакції часописів запитами по телефоні. СіБіСі одержала за 15 мінут поверх 30 запитів. Ще більше запитів зачали одержувати редакції. Один із запитуючих питав, чи то правда, що місто Квебек і Рімускі вже зруйновані до основ.

У Квебекуж вже говорили, що горить місто Ґаліфакс. Були й такі, що із страху пімліли.

—•—

ВИРІБ ТРАНУ В КАНАДІ

Теперішня війна причинилась між іншим до скорого розвитку виробу трану в Канаді. Ще рік тому 75 відсотків трану, тобто товщу з кита, вживаного в Канаді, походило зо загряниці. Німецька окупація Норвегії відрізала головне джерело довозу. Недостача засобів трану почала деякий час поважно загрожувати. Тому рішено розвинути цю галузь промислу. І зроблено у тім напрямі в провінції Квебеку вже такий поступ, що усунено небезпеку недостачі цього лікувального середника.

Над Атлянтиком є вже тепер шіснацять фабрик, продукуючих тран. Декотрі з них є вправді ще малими підприємствами, але вісім фабрик вже розбудовано і розпочато продукцію на більшу скалю. Загальну продукцію трану в цім році обчисляють на близько 200 тисяч ґальонів, підчас коли в 1938. р. виносила вона ледви 63 тисячі, а в р. 1939. 56 тисячів ґальонів. Три рафінерії трану посідають улаштування, потрібні до продукції чистого трану для лікувальних цілей. Одна з них зістала в біжучім році значно побільшена, друга зістала недавно основана. Канадійський уряд рішив при тім побільшити досвідні лябораторії, котрі мають на цілі усталення змісту вітамінових олїів. Одна з таких лябораторій зістала вже заложена через федеральний рільничий департамент.

DEFENSE BOND QUIZ

Q. I cannot find the word "Defense" anywhere on the Defense Saving Stamps I have bought. Are they merely Postal Savings Stamps, or does my money invested in these Stamps go into the Defense Program?

A. The money you use to purchase these Stamps goes definitely into the Defense Program. The Stamps bear the words "America on Guard," which indicates that they are an integral part of the Defense Program.

Q. Are Defense Savings Stamps registered, and are they transferable?

A. Defense Savings Stamps are not registered and are not transferable. However, they may be redeemed for cash at postoffice or used to purchase Series E Defense Savings Bonds.

NOTE—To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest postoffice or bank, or write to the Treasurer of the United States, Washington, D. C., for an order form.

НОВА ГРАНИЧНА СТРІЛЯНИНА МІЖ ПЕРУ Й ЕКВАДОРОМ

ЛІМА (Перу). — Перуанський уряд заявив, що еквадорські війська заатакували граничні відділи перуанських військ на тридцять-милевому відтинку. Згідно зо заявою тогож уряду ці атаки були відбиті перуанськими військами. Знова еквадорці заявляють, що це перуанці перші почали стріляти до їх військ.

БОЛІВІЙСЬКИЙ АТАШЕ В БЕРЛІНІ ПЛЯНУВАВ ПЕРЕВОРОТ В БОЛІВІЇ

ЛЯ ПАЗ (Болівія). — Болівійський уряд опублікував листа, писаного болівійським військовим аташе в Берліні майором Е. Бельмонте до німецького представника Ернста Вендлера в Болівії. Згаданий майор пропонував державний переворот в половині липня, щоб „звільнити Болівію й інші південно-американські краї від північно - американського впливу".

ЗАПОРОЖЖА

Написав **А. Чайковський.**

(8)

VIII. Судівництво на Запорожжу.

Карне судівництво на Запорожжу було дуже строге. Та не можна сказати, щоб воно з огляду на ті часи було варварське, бо по інших державах воно було строгіше і прямо нелюдське. Такі кари, як відрубування рук або ніг, відрізування вух та носа на Запорожу не були знані.

Настромлювання на кіл траплялося дуже рідко і у надзвичайних випадках. Кара смерти була примінювана за вбивства, грабунки, за провини військові і зраду. Роди кари смерти були або відрубання голови, повішення, утоплення в Дніпрі, закопання живого злочинця в землю, або забиття киями. Голови відрубували топором. Повішення виконували в такий спосіб, що засудженого саджали на коня, підводили під дерево, а коли засилили мотуза на шию, підганяли коня ударом, і засуджений повисав на гиляці. Биття киями відбувалося в той спосіб, що засудженого привязували до стовпа, а біля нього клали вязанку палиць і бочку з горілкою. Хто приходив туди, випивав чарку горілки, брав палицю і вдаряв винуватця по плечах. Як з ким козаки симпатизували, то удари були легчі. Так само легко вдаряли того, хто заховувався по молодецьки і видержував удари без голосіння та стонів. Коли-ж на якого винуватця було завзяття, то цей певно не виходив зпід такої операції. Розуміється, що був визначений час, як довго засуджений мав оставати під стовпом. Коли той час минувся, його пускали вже як покараного. Таку кару примінювалося проти того, котрий прогрішився проти обіту чистоти, коротко кажучи карали так за справи любовні, або кажучи по запорозьки, за „скакання в гречку". За крадіж карали смертю. Для того, як говорять старі хроністи, на Запорозькій Січи можна було лишити на дорозі гаманець з грішми, а ніхто його не рушив. У цивільних справах процедура була устна і зовсім проста. Було для паланчиних поселенців чотири інстанції, для січових товаришів три. Про те судівництво довідуємося з оповідання столітнього Запорожця Коржа. Візьмім такий простий випадок. На селі зробив скот сусідові шкоду в полі. Пошкодований сконстатувавши, чий був скот, брав власника скота та йшли перед суд I. інстанції до полкового старшини. Церемоніял був такий, що обі спорячі сторони приносили колачі і клали на столі перед суддю.

— Чого вам треба від мене, люде добрі? — питав суддя.

Істець розказав у чому діло і на скільки собі шкоду оцінює.

— А що ти на це скажеш?

— Правда, каже, була шкода, але не така велика, за багато з мене править.

Суддя посилав зараз посторонних людей, щоб шкоду оцінили.

— Так, небоже, каже суддя, віддаси стільки то.

Коли пізваний з тим погодився, діло було покінчене, колиж сказав:

— Не дам стільки, бо це забагато.

— Йдіть собі з Богом до куріня, хай вас там розсудять.

Пішли оба до другої інстанції до куріня, і знову понесли колачі та поклали перед суддею.

— Чого вам треба, люде добрі?

Істець розказав діло і який випав присуд в паланчиному суді.

— Чомуж не хочеш віддати? — питає пізваного.

— За багато править.

Поперед усього курінний розслідживав свою компетенцію. Як обі сторони були з того самого куріня, то компетенція була усталена. Колиж друга сторона належала до іншого куріня, тоді курінний посилав по того то курінного і розбирали діло разом. І тут траплялося, що суддя посилав своїх людей на оцінення шкоди. Відтак видавав такий присуд:

— Бачу, що в паланці по правді діло розсудили, бо й я так кажу.

Коли й тепер пізваний не був вдоволений і не піддавався тому присудові, відсилав їх курінний до ґенерального судді як до третої інстанції. Знову приходили з колачами і з такими самими промовами.

Як ґенеральний суддя не знаходив причини присуд змінити, то говорив:

— Щож небожата — і в паланці по правді розсудили і в куріні, і я так кажу.

Як що й тепер пізваний не хотів пристати на таке вирішення справи, тоді йшли до самого кошового батька як до четвертої і останньої інстанції. Тут знову відбувалося таке саме, як попередно. Як присуд мав бути затверджений, то кошовий батько говорив:

— І в паланці і в куріні добре вас розсудили і це потвердив і ґенеральний суддя, то і я так кажу. Заплати небоже, тай тільки.

Коли пізваний і тепер спечався, то кошовий покликав своїх посильних:

— А нуте, хлопці, покладіть цього ледаря на лавку та всипте йому стільки палиць, щоб навчився суду шанувати.

І поти били палицями, поки не сказав, що вже того присуду приймається.

— Тепер заплати зараз! — приказував кошовий.

Колиж зобовязаний не мав з собою грошей, до платив за нього курінний отаман, опісля стягав собі від нього.

Як бачимо, процес був короткий і доцільний, а екзекуція вироку була певна і коротка.

Спори між січовими товаришами вирішував в першій інстанції курінний отаман, коли обі сторони були з того самого куріня; колиж ні, то вирішали оба отамани. Значиться, що для них було лиш три інстанції. Спори на базарі між торгуючими вирішав торговий комісар кантерлей.

IX. Церква на запорожських землях.

Церква мала велике значіння на Україні. Вона була культурним обєднуючим чинником для всіх українців. До неї горнулося українське громадянство без огляду на суспільний стан: шляхта, козацтво, міщанство і люде посполиті.

Тим більше значіння мала церква для січового товариства, котре як духовно-лицарське братство мало обовязок не лише воювати з невірними ворогами хреста, але і обороняти церкву саму. Православна грецька віра була на Запорожжу пануючою, бо не було потреби і не було для кого іншу церкву заводити. Унія на Запорожжу ніколи не принялася. Запорожці відносися до унії ворожо. Це був наслідок тих великих ворогувань на Україні, котрі велись від самого початку заведення унії. Назвати когось із Запорожців „кателиком" було великою обидою, котра не прощалася.

Запорожці церкву свою дуже любили і нічого не жалували на її вивінування. Найкращий доказ того, що по кожнім поході віддавали частину добичі военної на церкву.

Осідок запорожського коша не стояв все на одному місці. Він часто змінявся, а все де Запорожці завели свою столицю, старалися вибудувати зараз і церкву і мати своє духовенство.

Січове товариство вважало головою своєї церкви кожночасного архимандрита межигірського монастиря. Запорозькі церкви не признавали над собою влади київських владик. Усе духовенство на Запорожжу виходило і підлягало межигірській архимандрії.. Січова церква була парохією тогож монастиря. На Січи було духовенство безженне, монахи, а навпаки по паланках було духовенство біле, тобто жонате.

Запорожці дуже любувалися в гарнім церковнім співі. На Січи співав многоголосний хор, зложений з новиків і школярів.

Звідкіляж бралися ті школярі? То були або сироти по поляглих товаришах, які переселилися до паланок, або такі, що мали на Січи своїх рідняків, і тут жили, щоб вчитися або знову були то діти захоплені в козацьких походах на землях польських, волоських, турецьких та татарських. Їх козаки вихрещували і виховували у православній вірі і з них нераз виходили славні Запорожці.. Таке захоплювання дітей-хлопців було взороване на методах турецьких. Там виховували християнських дітей на яничарів, тут на православних козаків.

Опікуном церкви був кожночасний кошовий. Подібно було у західних лицарських орденах, де головою церкви був „великий майстер", незалежний від епископів.

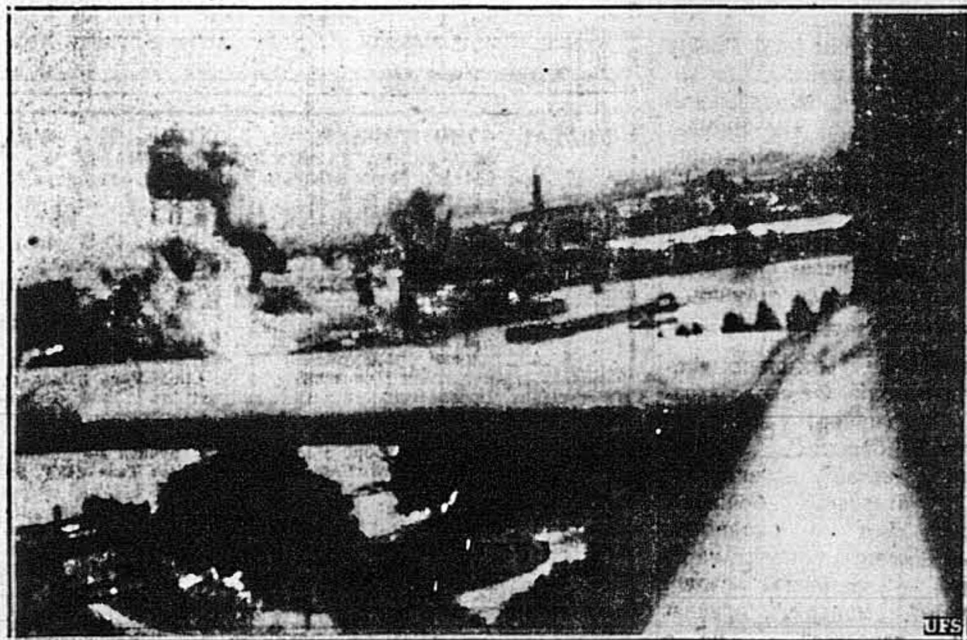
(Дальше буде).

НАЙКРАЩА ДІВЧИНА. — Ґубернатор стейту Каліфорнія, Олсон, на „родео" в місті Салінас, Каліф., признав цю дівчину, ученицю „гайскул", Беті Ґудан, за найкращу серед усіх інших.

ГОЛОВА „Ю.С.О." — На місце уступившого голови добродійної організації „Юнайтид Сервис Орґанізейшен", Волтера Говіґа, прийшов Гарпер Сиблей, відомий фінансіст.

ДЕ ДВА БЮТЬСЯ, ТРЕТІЙ „КОРИСТАЄ". — Ця знимка представляє бомбардування голяндського міста Ротердаму, з боку англійських літаків. Те місто вже раз зазнало дуже тяжких втрат від німців, коли німці без найменшого попередження напали на Голяндію і окупували її.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СКРЕНТОН, ПА. — Звичайний місячний мітінг Бр. св. Володимира, від. 162., відбудеться в неділю, 27. липня, в 3. годині пополудні, в галі Укр. Клюбу, 554 Emett St. Проситься всіх, щоб прийшли на цей мітінг, бо є важні справи до полагодження. — Михайло Гнатів, секр.

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРҐАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 364. Сумний вигляд.

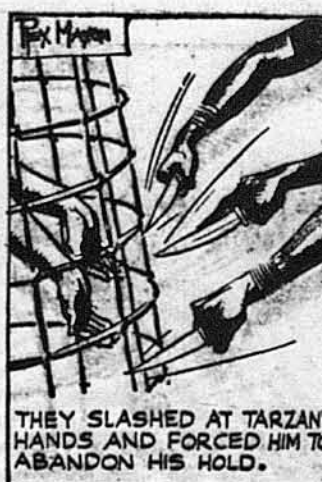
Та хоч безнадійним було його положення, Тарзан не хотів покидати всякої надії. Він вкінці таки виробив плян втечі.

Вслід за тим він нагло схопив за залізні штаби клітки і почав підносити їх, нагеб хотів перевернути клітку.

Згідно з розпорядком чарівника сторожі-бутавці кинулись з ножами до клітки, щоб шарнути йому по пальцях.

Дикуни дійсно вдаряли ножами по тім місці, де завважили руки Тарзана. Але той вчас руки ховав назад.